

Наталія СУПРУН¹,

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу економічної історії,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3889-8579>

Леся ДІДКІВСЬКА¹,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу економічної історії,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8384-9293>

¹ Державна установа «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України»

Прийняття: 18/03/2026

Рецензія: 25/03/2026

Публікація: 31/03/2026

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2026-1-5>

ПОТЕНЦІАЛ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Предметом дослідження є неурядові організації (НУО) як елемент реалізації державної регіональної політики. Необхідність використання потенціалу НУО у реалізації державної регіональної політики потребує поглиблення співпраці та розроблення механізмів партнерства між державою, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства, а також розширення практик залучення неурядових організацій до стратегічного планування, реалізації програм і проектів регіонального розвитку та моніторингу їх результативності. Метою статті є аналіз економічного потенціалу НУО як інституційного ресурсу регіонального розвитку та інструменту реалізації державної регіональної політики України.

У статті подано досвід країн ЄС у залученні НУО до регіональної політики. Здійснена оцінка можливостей та визначено механізми інтеграції потенціалу вітчизняних і міжнародних НУО у процеси формування та реалізації державної регіональної політики, зокрема у контексті повоєнного відновлення та сталого розвитку територій. Виокремлено ключові функціональні напрями діяльності НУО: від гуманітарного реагування до стратегічного планування розвитку територіальних громад. Особливу увагу приділено механізмам залучення громадського сектору до процесів децентралізації, цифрової трансформації регіонів та активізації органів місцевого самоврядування. Виявлено основні бар'єри, що обмежують ефективність НУО, зокре-

JEL Класифікатор:
R58, L31, H70

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Супрун Н.,
Дідківська Л.,
2026

ISSN 2786-5339 (print)
ISSN 2786-5347 (online)

ма фінансову залежність від міжнародних донорів та недостатню інституційну сталість на локальному рівні. Обґрунтовано, що інтеграція потенціалу неурядового сектору в державні програми регіонального розвитку є критичним фактором підвищення резильєнтності територій в умовах євроінтеграційних процесів. Запропоновано комплекс заходів щодо підвищення ефективності регіональної політики, розвитку спроможності громад та формування більш сталої та інклюзивної моделі управління розвитком регіонів України в умовах воєнних викликів та повоєнного відновлення.

Ключові слова: регіональний розвиток, регіональна політика, органи місцевого самоврядування, неурядові організації, громадянське суспільство, громади, партнерство, агенції регіонального розвитку, кооперація.

Nataliia SUPRUN, Lesia DIDKIVSKA

THE POTENTIAL OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN IMPLEMENTING UKRAINE'S REGIONAL POLICY

The subject of the study is non-governmental organizations (NGOs) as an element of the implementation of state regional policy. The need to utilize the potential of NGOs in the implementation of state regional policy requires deepening cooperation and developing partnership mechanisms between the state, local self-government bodies, and civil society institutions, as well as expanding practices for involving NGOs in strategic planning, the implementation of regional development programs and projects, and the monitoring of their effectiveness. The aim of the article is to analyze the economic potential of NGOs as an institutional resource for regional development and as a tool for implementing Ukraine's state regional policy.

The article presents the experience of EU countries in engaging NGOs in regional policy. It assesses opportunities and identifies mechanisms for integrating the potential of domestic and international NGOs into the processes of forming and implementing state regional policy, particularly in the context of post-war recovery and sustainable territorial development. Key functional areas of NGO activity are highlighted, ranging from humanitarian response to strategic planning for the development of territorial communities. Special attention is given to mechanisms for involving the public sector in decentralization processes, the digital transformation of regions, and the activation of local self-government bodies. The main barriers limiting the effectiveness of NGOs are identified, including financial dependence on international donors and insufficient institutional sustainability at the local level. It is substantiated that the integration of the potential of the non-governmental sector

into state regional development programs is a critical factor in enhancing territorial resilience in the context of European integration processes. A set of measures is proposed to improve the effectiveness of regional policy, strengthen community capacity, and develop a more sustainable and inclusive model of regional development governance in Ukraine under wartime challenges and post-war recovery conditions.

Keywords: regional development, regional policy, local governments, non-governmental organizations, civil society, communities, partnership, regional development agencies, cooperation.

Постановка проблеми. Сучасний етап реалізації державної регіональної політики України характеризується посиленням значення багаторівневого управління, розширенням повноважень органів місцевого самоврядування, що зумовлює необхідність залучення широкого кола інституційних акторів до процесів соціально-економічного розвитку територій. В умовах повномасштабної війни та подальшого повоєнного відновлення особливого значення набуває використання потенціалу неурядових організацій як важливого елемента інституційної структури регіонального розвитку, здатного забезпечувати ефективну комунікацію між органами влади, місцевими громадами та бізнесом. Неурядові організації є важливим інституційним ресурсом регіонального розвитку, здатним посилити ефективність реалізації державної регіональної політики через мобілізацію локальних ініціатив, залучення додаткових фінансових та експертних ресурсів, а також забезпечити розвиток партисипативної моделі управління.

Високий інституційний потенціал НУО у процесах соціально-економічного розвитку регіонів актуалізує необхідність визначення релевантних механізмів їх системної інтеграції у процеси формування та реалізації державної регіональної політики. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах повоєнного відновлення України, коли зростає потреба у залученні широкого кола суспільних «акторів» до відбудови окремих регіонів та територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Колектив авторів статті «Paradigm of the Transformation of Potential-Forming Space Under the Impact of Intellectual-Innovation Determinants» [15] пропонує більш широкий підхід щодо розвитку регіону як просторового об'єкта території від фізичної площини до просторового середовища, в якому відбувається розвиток людського капіталу, інновації та саморозвиток регіону. Про необхідність залучення НУО до розробки механізмів просторового розвитку регіонів та відбудови інфраструктури економіки України йдеться у монографії Чорного Р. та Чорної Н. [11]. Автори монографії «Держава і ринок в економіч-

ному розвитку та у повоєнному відновленні: зарубіжний досвід» [3] доводять спроможність вітчизняних неурядових організацій, необхідність ефективного партнерства бізнесу, громадянського суспільства і держави. Гончаренко В. та Пантелеймоненко А. обґрунтовують, що НУО є основою соціальної економіки України та функціонують як «подушка безпеки» для громад [2]. У науковій доповіді «Вимушені переселенці та приймаючі громади: уроки для ефективної суспільної адаптації й інтеграції» виявлено роль НУО в соціально-економічній адаптації внутрішньо переміщених осіб та їх інтеграції у приймаючі громади; узагальнено міжнародний досвід використання потенціалу НУО у формуванні державної політики щодо реінтеграції внутрішньо переміщених осіб, проаналізовано взаємодію органів влади, місцевого самоврядування, громадського та приватного секторів у процесах інтеграції переселенців [1]. Скрильник А. розглядає бізнес не просто як джерело прибутку, а як інструмент збалансованого розвитку територій, де кожен регіон має рівний доступ до ресурсів. Авторка обґрунтовує концепції інклюзивності, що передбачає залучення вразливих груп населення та депресивних регіонів до економічних процесів [9]. Зарубіжний досвід взаємодії органів публічної влади та інституцій громадянського суспільства досліджували Лізаковська С. [5], Ткаченко І. [10], Лахижа М. [4]. Попри активізацію діяльності неурядових організацій у сфері регіонального розвитку, у науковій та управлінській практиці залишається недостатньо дослідженим питання механізмів використання НУО як інструмента вітчизняної регіональної політики.

Метою статті є аналіз економічного потенціалу неурядових організацій як інституційного ресурсу регіонального розвитку та інструмента реалізації державної регіональної політики України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність НУО охоплює широкий спектр гуманітарних, соціальних та відновлювальних напрямів, зокрема розвиток місцевих ініціатив, підтримку соціальних та економічних проєктів, реалізацію програм міжнародної технічної допомоги, розвиток людського капіталу, підвищення спроможності громад та просування інноваційних практик управління розвитком територій.

Узагальнення досвіду діяльності НУО у реалізації соціальних, економічних та інфраструктурних регіональних проєктів свідчить, що вони виконують такі важливі функції як:

- експертно-аналітична підтримка державних програм регіонального розвитку, участь у розробленні стратегій розвитку територій;
- мобілізація локальних і донорських ресурсів для реалізації соціально-економічних проєктів;

- залучення міжнародної технічної допомоги;
- створення умов для ресоціалізації внутрішньо переміщених і соціально ізольованих осіб;
- участь у розвитку людського капіталу та соціальної згуртованості;
- залучення громадян до прийняття рішень, а також підвищення прозорості та підзвітності управлінських процесів.

Проте використання потенціалу НУО у регіональній політиці обмежується такими стримувальними чинниками, як: фрагментарність нормативно-правового забезпечення, нестача фінансових інструментів підтримки ініціатив НУО з боку держави та місцевої влади, нерівномірний розвиток громадянського сектору в регіонах та недостатній рівень інституційної спроможності регіональних НУО, незрілість інституційних механізмів партнерства з органами влади та, як наслідок, недостатня інтеграція громадянського сектору у стратегічне планування розвитку територій.

У цьому контексті корисним міг би бути досвід країн ЄС у залученні НУО до регіональної політики. Міжнародний досвід і програмні документи ЄС свідчать, що неурядові організації є важливими учасниками реалізації політики економічної, соціальної та територіальної згуртованості ЄС. Їх участь розглядається як один із ключових елементів багаторівневого управління (multi-level governance), що забезпечує залучення громадян до процесів ухвалення рішень, підвищує ефективність використання фінансових ресурсів та сприяє інклюзивному розвитку регіонів. Багаторівневе управління у політиці ЄС розглядається як система прийняття взаємоузгоджених рішень між національними, регіональними та місцевими органами влади із залученням громадськості. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), активно підтримуючи реформи децентралізації та регіоналізації, акцентує на впровадженні багаторівневого управління, а також інструментів вимірювання ефективності регіональної політики на всіх рівнях управління [16].

Для посилення інституційної спроможності та фінансової підтримки розвитку громадянського суспільства у 2008 році в ЄС була створена Організація розвитку громадянського суспільства (The Civil Society Facility, CSF), що містить як національні, так і багатосторонні ініціативи, які скоординовано взаємодіють для досягнення спільних результатів. Діяльність CSF зосереджена на таких напрямках, як: підтримка національних та місцевих громадянських ініціатив; розбудова потенціалу і посилення ролі громадянського суспільства в регіонах, що здійснюється у партнерстві між НУО та держав-членів ЄС з метою розвитку мереж та сприяння передачі знань і досвіду; програма «Люди для людей», що створює можливості

для відвідування установ ЄС та обміну досвідом, знаннями та передовим досвідом між ЄС, місцевими громадянськими організаціями та громадянським суспільством інших держав-членів [12].

У межах програм регіонального розвитку ЄС НУО залучаються на різних етапах: від формування стратегій розвитку територій і підготовки проєктів до їх реалізації, моніторингу та оцінювання результатів. Зокрема, у програмах транскордонного співробітництва (напр., серія програм Interreg [14]) вони виступають партнерами місцевих органів влади, реалізують соціальні та інноваційні проєкти, а також сприяють налагодженню співпраці між різними регіонами. Практика реалізації програм ЄС свідчить, що ефективне залучення НУО сприяє підвищенню прозорості управління регіональним розвитком, покращенню якості публічної політики та більш точному врахуванню потреб місцевих громад. Водночас результативність такої участі значною мірою залежить від інституційного середовища, рівня розвитку самого громадянського суспільства та наявності формалізованих механізмів партнерства між органами влади і громадськими організаціями.

Порівняння європейського досвіду із сучасною практикою реалізації регіональної політики в Україні свідчить про наявність суттєвих інституційних відмінностей у механізмах залучення громадянського суспільства. Якщо у країнах ЄС участь неурядових організацій інституційно закріплена на всіх етапах політичного циклу – від стратегічного планування до моніторингу результатів [13] – то в Україні така участь часто має фрагментарний або проєктний характер. Водночас НУО в умовах повномасштабної війни займають свою нішу в інституційній структурі регіонального розвитку України. Передусім вплив НУО в останні десятиліття реалізується через вирішення актуальних соціально економічних та екологічних проблем регіонів України, надання населенню соціальних послуг, здійснення публічного контролю за діяльністю влади та корпорацій.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про засади державної регіональної політики» №156-VIII [6] у розробленні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики беруть участь такі НУО як асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання, громадські об'єднання, агенції регіонального розвитку, створені відповідно до вказаного Закону. Закон «Про публічні консультації» (2024) [7] розширив інструменти співпраці неурядових організацій з органами місцевого самоврядування через громадські обговорення, консультації, громадські ради, місцеві ініціативи та бюджети участі. Незалежні від держави та комерційних структур НУО здатні захищати інтереси громадян та їхніх окремих груп, доповнюючи діяльність або компенсуючи дисфункцію держави та ринку.

Вітчизняні НУО є активними агентами державної регіональної політики, вони успішно залучають місцеві громади до пілотних проєктів для розвитку місцевого виробництва, відродження сімейних господарств як основи повоєнного відновлення громад, сталого розвитку та реінтеграції територій, посилення інклюзивності підприємництва та його соціального впливу.

Найбільш ефективним суспільним партнером, що бере активну участь у впровадженні регіональної політики, є агенції регіонального розвитку (АРР), функцією яких є участь у розробленні та забезпеченні реалізації регіональної стратегії розвитку і плану заходів з її реалізації, проведенні моніторингу та оцінювання їх реалізації; надання інформаційно-консультативних послуг суб'єктам господарювання для сприяння їх виходу на європейський ринок; залучення інвестицій у розвиток регіону, експорту продукції підприємствами регіону. За умови високої інституційної спроможності АРР є механізмом підвищення конкурентоспроможності регіонів та ефективності регіонального розвитку. Проте інституційна та організаційна спроможність АРР обмежена недостатньо чітко визначеним правовим статусом, недосконалою внутрішньою структурою, відсутністю надійних джерел фінансування, нестачею кваліфікованих працівників у сфері організаційного управління регіональним розвитком, а також нерозумінням місії та зон відповідальності цих агенцій у суспільстві. Наразі більшість агенцій функціонують як неприбуткові організації, діяльність яких значною мірою залежить від фінансування з боку обласних державних (військових) адміністрацій, що обмежує можливості реалізації повноцінних функцій у сфері регіонального розвитку. У цьому контексті доцільним є нормативне закріплення розширеного функціонального статусу АРР як інституцій підтримки регіонального розвитку, що можуть здійснювати експертно-аналітичну, консультативну та проєктну діяльність на професійній основі. На сьогодні посиленням інституційної спроможності АРР в Україні опікуються переважно міжнародні донорські організації, зокрема Швейцарсько-український проєкт UCORD, який спільно з Мінекономіки у жовтні-листопаді 2025 року ініціював грантову програму для підтримки підприємців-початківців у сфері креативних індустрій, що працюють у Вінницькій, Волинській, Одеській, Сумській, Тернопільській та Хмельницькій областях (загальний бюджет програми становив 18,4 млн грн) [8].

Якщо агенції регіонального розвитку концентруються на стратегуванні та плануванні довгострокового розвитку регіонів, то одним з тактичних інструментів реалізації конкретних ініціатив є проєктний офіс, що зосереджується на управлінні та реалізації проєктів з обмеженим обсягом робіт

та терміном дії у територіальних громадах. Його функціонування сприяє реалізації інноваційних підходів, залученню інвестицій, досягненню цілей сталого розвитку, реалізації стратегій соціального розвитку та планів відновлення в умовах війни.

Значний потенціал для розвитку громад та територій в умовах децентралізації має кооперація як традиційна форма господарської організації українців на засадах солідаризму. Зокрема, сільськогосподарська кооперація як соціально-економічна організація солідарності дрібних сільськогосподарських виробників могла б бути високоефективною у вирішенні спільних соціально-економічних завдань сільської громади. Перспективним для України є запозичення та підтримка розвитку локальних екологічних, енергозберігаючих, соціальних та освітніх соціальних та соціально-орієнтованих підприємств, як енергетичні кооперативи, реабілітаційні центри для воїнів ЗСУ, сільське крафтове виробництво, екосадиби. В умовах значного пошкодження РФ енергетичної інфраструктури України державна підтримка розвитку енергетичних кооперативів могла б забезпечити їх енергетичними ресурсами. Разом із тим, потенціал кооперації може бути використаний і у вирішенні ключових проблем житлово-комунального господарства (житлово-будівельні кооперативи, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків).

Перспективним напрямом у контексті посилення інституційної спроможності громадянського суспільства є поглиблення співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями з метою вивчення і імплементації успішних іноземних практик, покращення міжсекторальної та міжнародної взаємодії для забезпечення сталого розвитку громад. Зокрема, повоєнному розвитку бізнесових структур в Україні могла би сприяти Організація економічного співробітництва і розвитку, Всесвітня рада бізнесу зі сталого розвитку – World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) та ін. Проблеми збереження навколишнього середовища та «зеленої» повоєнної відбудови доцільно було би вирішувати у співпраці з Міжнародною радою з місцевих екологічних ініціатив – International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI). Міжнародна організація зі стандартизації – ISO (International Organization for Standardization), Міжнародна електротехнічна комісія – IEC (International Electrotechnical Commission), Міжнародний союз електрозв'язку – ITU (International Telecommunication Union) та ін. могли би відіграти важливу роль у виробленні єдиної технічної політики розвитку регіонів з метою забезпечення процесів уніфікації, функціональної сумісності, взаємозамінності та надійності комунальних мереж, зокрема енергетики, водних ресурсів, транспорту, утилізації відхо-

дів, які забезпечують життєдіяльність територіальних громад і зосереджені на технічних аспектах в умовах глобальної відповідальності.

Висновки і пропозиції. Неурядові організації можуть розглядатися не лише як допоміжні виконавці окремих соціальних або гуманітарних проєктів, а як повноцінні інституційні учасники системи регіонального розвитку. Їх інтеграція у механізми реалізації державної регіональної політики здатна посилити горизонтальні зв'язки між владою, бізнесом і громадянським суспільством та сприяти формуванню більш гнучкої та адаптивної моделі багаторівневого управління розвитком територій. Необхідність використання потенціалу НУО у реалізації державної регіональної політики потребує поглиблення співпраці та розроблення механізмів партнерства між державою, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства, а також розширення практик залучення неурядових організацій до стратегічного планування, реалізації програм і проєктів регіонального розвитку та моніторингу їх результативності.

З огляду на важливу роль таких недержавних організацій як агенції регіонального розвитку (APP) у реалізації регіональної політики слід перебачити удосконалення їх правового статусу та інституційно закріпити механізми розширення їх фінансового забезпечення, зокрема у формі надання платних послуг (консультаційних, аналітичних, проєктно-менеджерських, освітніх), удосконалення механізмів конкурсного фінансування соціально-економічних проєктів; можливості співфінансування проєктів НУО у межах програм регіонального розвитку й розширення джерел фінансування та переходу до моделей часткової фінансової самодостатності. Це створить передумови для поступового переходу агенцій до моделі часткової самозарадності та диверсифікації джерел фінансування.

Важливим завданням для розробників державної стратегії регіонального розвитку має стати питання удосконалення механізмів партнерства між органами влади та громадянським суспільством, через створення регіональних платформ взаємодії між органами влади, громадами та неурядовими організаціями, що сприятимуть формуванню партнерських моделей управління розвитком територій; оформлення інституційних механізмів участі НУО у дорадчих органах при регіональних адміністраціях; розвиток освітніх програм у сфері проєктного менеджменту.

Підвищення ефективності використання потенціалу НУО також значною мірою обумовлене наявністю системи моніторингу участі інститутів громадянського суспільства у реалізації регіональної політики, яка спирається на регулярний збір, аналіз та оприлюднення інформації про їх залучення до розроблення регіональних програм та стратегій розвитку. Така

система має містити визначення ключових індикаторів участі (кількість партнерських проєктів, участь у консультаційних механізмах, реалізацію спільних ініціатив, обсяг залучених ресурсів), використання електронних інструментів звітування та відкритих баз даних, а також періодичну оцінку ефективності співпраці через громадську експертизу, опитування учасників партнерств і аналіз досягнутих соціально-економічних результатів, що сприятиме підвищенню прозорості регіональної політики та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності регіональної політики, розвитку спроможності громад та формуванню більш сталої та інклюзивної моделі управління розвитком регіонів України в умовах воєнних викликів та повоєнного відновлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балакірева О. М. Вимушені переселенці та приймаючі громади: уроки для ефективної суспільної адаптації й інтеграції : наукова доповідь / О. М. Балакірева; Ін-т екон. та прогнозування НАН України. Київ : Ін-т екон. та прогнозування НАН України, 2016. 140 с.

2. Гончаренко В., Пантелеймоненко А. Теоретичні аспекти розвитку «третього сектору» і суб'єктів «соціальної економіки» в Україні. *Економічний простір*. 2024. № 190. С. 167 – 173.

3. Держава і ринок в економічному розвитку та у повоєнному відновленні: зарубіжний досвід : колективна монографія / [В. В. Небрат, Н. А. Супрун та ін.] ; за ред. В. В. Небрат ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Електрон. дані. Київ, 2024. 416 с.

4. Лахижа М. І. Взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування та недержавних організацій: досвід Республіки Польща. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024. № 12. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-13>.

5. Лізаковська С. В. Європейські стандарти взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства. *Public Administration and Regional Development*. 2020. № 8. С. 422 – 444. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.8.57>.

6. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. База даних «Законодавство України» / ВРУ. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 16.03.2026).

7. Про публічні консультації : Закон України від 20.06.2024 № 3845-IX. База даних «Законодавство України» / ВРУ. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 16.03.2026).

8. Проєкт UCORD об'єднує зусилля з Фондом розвитку підприємництва для підтримки креативного бізнесу : [вебсайт]. URL: bdf.gov.ua (дата звернення: 19.03.2026).

9. Скрильник А. Інклюзивний розвиток бізнесу в Україні як інструмент прогноросторової рівності: теоретико-прикладний аналіз. *Economic Synergy*. 2025. № 3. С. 175 – 192. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2025-3-13>.
10. Ткаченко І. Громадянське суспільство і Європейський Союз: функціонування й співпраця. *Віче*. 2015. № 2. С. 15 – 19.
11. Чорний Р. С., Чорна Н. П. Регіональна політика як домінанта повоєнного відновлення України: монографія. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2025. 260 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/e1a18cab-7bf5-4bbdb42068c3129391d7> (дата звернення: 18.03.2026).
12. Civil society. European Commission. Enlargement and Eastern Neighbourhood. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en (дата звернення: 08.03.2026).
13. Community-Led Local Development in the European Structural and Investment Funds. European Commission. Brussels, 2014. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy (дата звернення: 08.03.2026).
14. Interreg: European Territorial Cooperation. European Commission. URL: <https://interreg.eu> (дата звернення: 08.03.2026).
15. Khanin S., Derhaliuk M., Stavroyany S., Kudlasevych O., Didkivska L. Paradigm of the Transformation of Potential-Forming Space Under the Impact of Intellectual-Innovation Determinants. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22, 16. No 1. Pp. 340 – 346. URL: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.148> (дата звернення: 18.03.2026).
16. Regional, rural and urban development. OECD. 2019. URL: <https://www.oecd.org/regional> (дата звернення: 08.03.2026).

REFERENCES

1. Balakirieva, O. M. (2016). Vymusheni pereselentsi ta pryimaiuchi hromady: uroky dlia efektyvnoi suspilnoi adaptatsii i intehtratsii [Internally displaced persons and host communities: lessons for effective social adaptation and integration] (Scientific report). Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine (in Ukrainian).
2. Honcharenko, V., & Panteleimonenko, A. (2024). Teoretychni aspekty rozvytku «tretoho sektoru» i subiektiv «sotsialnoi ekonomiky» v Ukraini [Theoretical aspects of the development of the «third sector» and subjects of the «social economy» in Ukraine]. *Economic Space*, (190), 167 – 173 (in Ukrainian).
3. Nebrat, V. V., & Suprun, N. A. (Eds.). (2024). Derzhava i rynek v ekonomichnomu rozvytku ta u povoiennomu vidnovlenni: zarubizhnyi dosvid [State and market in economic development and post-war recovery: foreign experience]. Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. (in Ukrainian).
4. Lakhyzha, M. I. (2024). Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoi vlady, orhaniv mistsevoho samovriaduvannya ta nederzhavnykh orhanizatsii: dosvid Respubliky Polshcha [Interaction of state authorities, local self-government bodies and non-governmental organizations: experience of the Republic of Poland]. *Problems of Modern*

Transformations. Series: Law, Public Management and Administration, (12). <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-13> (in Ukrainian).

5. Lizakovska, S. V. (2020). Yevropeyski standarty vzaiemodii orhaniv publichnoi vldy z instytutamy hromadianskoho suspilstva [European standards of interaction of public authorities with civil society institutions]. *Public Administration and Regional Development*, (8), 422 – 444. <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.8.57> (in Ukrainian).

6. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). On the Principles of State Regional Policy (Law No 156-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua>.

7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). On Public Consultations (Law No 3845-IX). <https://zakon.rada.gov.ua>.

8. Business Development Fund. (2026, January 23). Proiekt UCORD obiednuie zusyllia z Fondom rozvytku pidpriemnytstva dlia pidtrymky kreatyvnoho biznesu [The UCORD project joins forces with the Business Development Fund to support creative business]. <https://bdf.gov.ua/en/ucord-project-joins-efforts-with-business-development-fund-to-support-creative-business/> (in Ukrainian).

9. Skrylnyk, A. (2025). Inkluzyvnyi rozvytok biznesu v Ukraini yak instrument prostorovoho rivnosti: teoretyko-prykladnyi analiz [Inclusive business development in Ukraine as a tool for spatial equality: theoretical and applied analysis]. *Economic Synergy*, (3), 175 – 192. <https://doi.org/10.53920/ES-2025-3-13> (in Ukrainian).

10. Tkachenko, I. (2015). Hromadianske suspilstvo i Yevropeyskyi Soiuz: funktsionuvannia i spivpratsia [Civil society and the European Union: functioning and cooperation]. *Viche*, (2), 15 – 19 (in Ukrainian).

11. Chornyi, R. S., & Chorna, N. P. (2025). Rehionalna polityka yak dominanta povoiennoho vidnovlennia Ukrainy: monohrafiia [Regional policy as a dominant of post-war recovery of Ukraine: a monograph]. FOP Osadtsa Yu. V. <https://dspace.wunu.edu.ua/items/e1a18cab-7bf5-4bbdb42068c3129391d7> (in Ukrainian).

12. Civil society. (n.d.). European Commission. Enlargement and Eastern Neighbourhood. https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en (in English).

13. European Commission. (2014). Community-Led Local Development in the European Structural and Investment Funds. https://ec.europa.eu/regional_policy (in English).

14. Interreg: European Territorial Cooperation. (n.d.). European Commission. <https://interreg.eu> (in English).

15. Khanin, S., Derhaliuk, M., Stavroyany, S., Kudlasevych, O., & Didkivska, L. (2022). Paradigm of the Transformation of Potential-Forming Space Under the Impact of Intellectual-Innovation Determinants. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 22(1), 340 – 346. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.1.48> (in English).

16. OECD. (2019). Regional, rural and urban development. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/regional> (in English).